

Při empirickém sociologicky orientovaném výzkumu se nejčastěji získávají informace o znalostech, názorech a způsobech chování občanů pomocí osobního dotazování

tazatelů, jejich zájem o průzkum i tazatelská morálka se snižují, ponechá-li se síť tazatelů sama sobě, a jestliže výzkumné ústředí nebere v úvahu „degenerativní“

Obr. 1:

První okamžiky kontaktu bývají rozhodující. Tazatel se stručně představí, vysvětlí, proč se na dotázaného obrací a přečte „na ukázkou“ první otázku z dotazníku.

(interview). Průzkumné rozhovory provádějí tazatelé, kteří jsou poučeni o výběru dotázaných, o technice rozhovoru a o záznamu odpovědí. Na práci tazatelů závisí kvalita údajů, které jsou pak podrobovány složité a pracné analýze. Proto ústřední pracoviště věnuje péči jednak výběru tazatelů, jejich formování (instruktáži, výchově) i kontrole jejich práce.

Ústav pro výzkum veřejného mínění ČSAV věnuje formování tazatelů trvalou pozornost. Ukazuje se, že informovanost

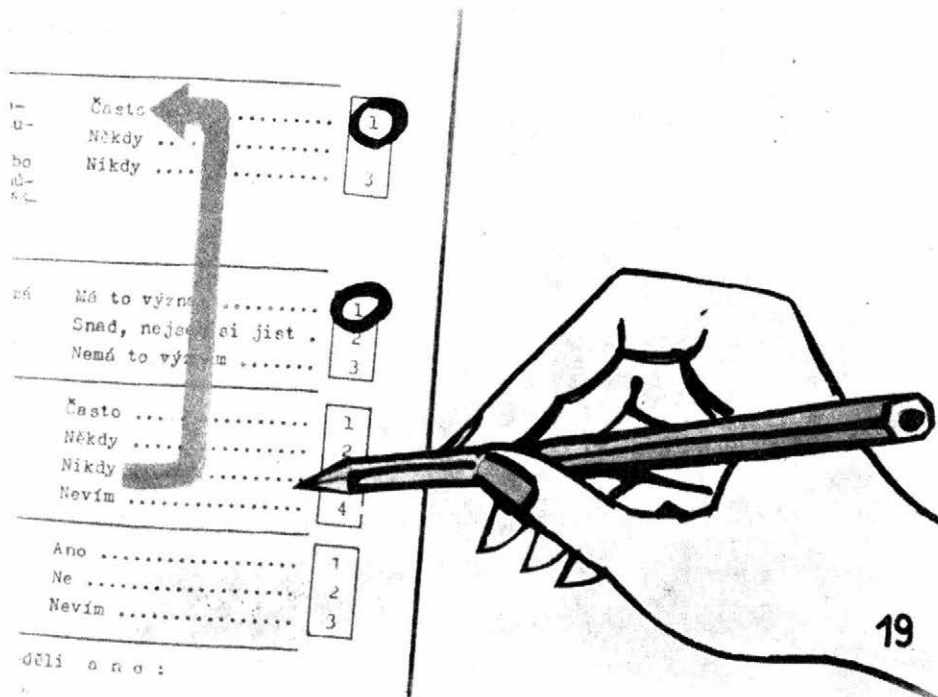
tendence, které se v síti projevují pod vlivem zapominání zásad průzkumu, tazatelské únavy apod.

ÚVVM používá k instruktáži těchto prostředků: a) příručky, b) bulletinu, c) oběžníků, d) individuálních dopisů, e) osobních pohovorů, f) cvičných kvízů. K těmto formám výchovy přistoupily v minulém a v tomto roce dvě další: skupinové instruktáže (setkání) organizované v jednotlivých krajích a instrukční diafilm. O tomto diafilmu zde podáváme

Obr. 2:

Musíme zabránit tomu, aby se z rozhovoru nestal nudný výslech nebo školácké zkoušení. Tazatel má k tomu řadu možností. Doporučuje se, aby nehleděl stále jen do dotazníku, ale aby využil každé příležitosti a podíval se dotázanému do obličeje.

Obr. 3:

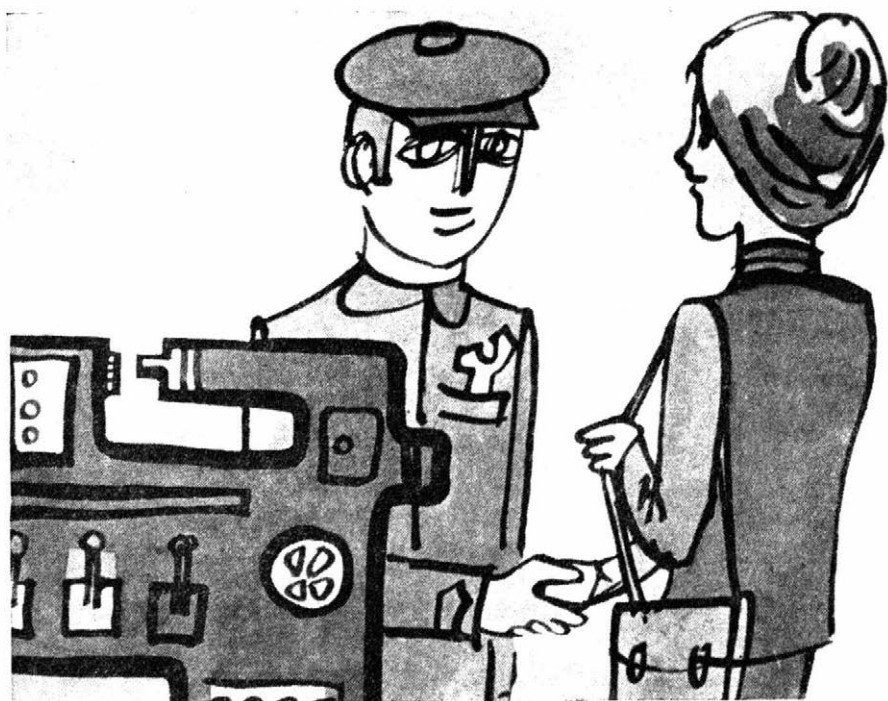
Tazatel nezapisuje odpovědi mechanicky, ale sleduje pozorně jejich obsah. Někdy postřehne, že určitá odpověď je v nápadném rozporu s tím, co dotázaný řekl dříve. V takovém případě ho na to taktně upozorní.

25

Obr. 4:

Pozoruje-li tazatel, že pozornost dotázaného ochabuje, přeruší na chvíli rozhovor.

28

Obr. 5:

Srdečné rozloučení ukončuje průzkumný rozhovor. Je výhodné, může-li tazatel prokázat nebo nabídnout drobnou službu: upozornit ho na zajímavý článek v novinách, na knihu a podobně.

krátkou zprávu, protože jde o pomůcku novou.¹

Diafilm vydal Ústav zdravotní výchovy v Praze pro svou potřebu. Ústav pro výzkum veřejného mínění ČSAV jej převzal, neboť výzkum zdravotního uvědomění, a výzkum veřejného mínění mají v oblasti metodiky a techniky řadu společných zásad a postupů.

Hlavní prvky tazatelské práce jsou pomocí diafilmu ilustrovány ve 29 obrazech. Diafilm je určen pro tazatele-začátečníky, ukazuje se však, že je vhodný i pro opakování látky zkušenějším tazatelům. Obrazy pomáhají soustředit pozornost skupiny tazatelů shromážděných v místnosti (zpravidla 30 až 50), a to na důležité zásady průzkumného rozhovoru. Obrazy jsou barevné a některé obsahují prvek humor-

ného přístupu. Na všech obrazech vystupuje táž postava tazatelky, která se dostává během plnění svého úkolu do různých situací, jež jsou komentovány živým slovem. Diafilm nemá nahradit žádný z uvedených způsobů instruktáže a výchovy, tvoří jeden článek systému.

Pět obrázků a připojených komentářů znázorňuje popisovanou pomůcku.

Tímto diafilmem sloužícím výchově tazatelů navazuje Ústav zdravotní výchovy v Praze na dřívější pomůcku, která byla již dříve v Sociologickém časopisu popsána.

Autor demonstroval pomůcku na mezinárodní konferenci ústavů pro výzkum veřejného mínění (Merligen 1969). Diafilm vzbudil u pracovníků oboru živý zájem a někteří jej převzali do své praxe.

¹ Osobní rozhovor při průzkumu zdravotního uvědomění, 29 obrazů a text s komentáři (8 stran). Autor: C. Adamec. Výtvarník: Petr Poš. Metodolog zdravotní výchovy: Líbuše Frauenterková. Vyrobil

krátký film, Praha, Studio diafilmů 1968. Diafilm Ministerstva zdravotnictví a Ústavu zdravotní výchovy.